

ובחוצפה ("המעט כי העליטנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר... העיני האנשים ההם תנקר, לא נעלה!"⁵⁶), וגרמו לו בכך לצער רב ("וייחר למשה מאוד"⁵⁷); ואף-על-פי-כן היפך משה בזכותם, וניסה להטיל את האשמה כולה על קורח בלבד.

ומכאן יש ללמוד עד כמה צריך כל אדם להשריש בעצמו מידה זו – לדון כל אדם לכף זכות, גם אם כלפי חוץ לא נראית כל אפשרות לכך.

(לקוטי שיחות ח"ג ע' 51 ואילך; ח"ח ע' 196 ואילך)

יד

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דִּבֵּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר הֲעֵלֹ
מִסְבִּיב לְמִשְׁכַּן קֹרַח דָּתָן וָאֲבִירָם. וַיָּקָם מֹשֶׁה וַיֵּלֶךְ אֶל
דָּתָן וָאֲבִירָם וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו וַקְנִי יִשְׂרָאֵל (פז, כג-כה)

"ויקם משה – כסבור שיישאו לו פנים, ולא עשו" (רש"י)

המפרשים כתבו⁵⁸, שכוונת רש"י היא כדברי המדרש כאן: "אף-על-פי ששמע משה מפי הגבורה, לא אמר להם 'העלו' עד שהלך והתרה בהם"⁵⁹. כלומר: לפני קיום ציווי הקב"ה "דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קורח דתן ואבירם", עשה משה ניסיון אחרון להתרות בדתן ואבירם ולנסות להחזירם בתשובה, מתוך תקווה שיישאו לו פנים.

אלא שיש להקשות על הבנה זו:

56. לעיל פסוקים יג-יד.
57. לעיל פסוק טו.
58. ראה ס' זכרון ובאר יצחק על פרש"י כאן. פירוש מהרז"ו לבמדבר-רבה פי"ח, ד (קרוב לסופו).
59. תנחומא פרשתנו ח. במדבר רבה פי"ח, יב. וכן הוא בתרגום יונתן בן עוזיאל כאן.

(א) מניין למד רש"י שהליכתו של משה אל דתן ואבירם היתה כדי "שיישאו לו פנים", ולא כמשמעותם הפשוטה של הכתובים – כדי לקיים את ציווי הקב"ה "דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קורח דתן ואבירם"⁶⁰?

(ב) איך ייתכן שמשה השהה את קיום ציווי הקב"ה, על דעת עצמו, עד לאחר שיתרה בדתן ואבירם פעם נוספת?

(ג) מדוע כותב רש"י את פירושו על המלים "ויקם משה", ולא על המלים "וילך אל דתן ואבירם", שאליהן מתייחסים דבריו?

עלינו, איפוא, להבין את דברי רש"י בדרך אחרת:

כוונת רש"י בפירושו היא להסביר את המלים שאותן הוא מעתיק מהכתוב – "ויקם משה" – שהן לכאורה מיותרות: ניתן היה לומר בקיצור "וילך משה אל דתן ואבירם" ותו לא⁶¹.

ולכן פירש רש"י "ויקם משה – כסבור שיישאו לו פנים":

המלה "ויקם" מסמלת גדולה וחשיבות (כפירוש רש"י על הכתוב⁶² "ויקם שדה עפרון" – "תקומה היתה לו, שיצא מיד הדיוט ליד מלך"). משמעות התוספת "ויקם משה" היא, אפוא, שהליכתו של משה אל דתן ואבירם היתה באופן של חשיבות וגדולה, כאופן הליכתו של מלך⁶³.

60. ואין להקשות מדוע נזכרת רק הליכתו של משה אל דתן ואבירם ולא הליכתו אל קורח – שכן קורח התגורר במחנה הלוייה, בסמוך לאוהל מועד, ולא היה צורך בהליכה מיוחדת כדי להגיע למקום אהלו.

61. ראה גם ס' זכרון לרש"י כאן (אלא שכנראה היתה לפניו גירסא אחרת ברש"י); אור החיים כאן.

62. חיי-שרה כג, יז.

63. לפי זה יובן גם המשך הכתוב "וילכו אחריו זקני ישראל" (שהוא לכאורה פרט חסר חשיבות) – ללמדנו שמשה צעד אל דתן ואבירם בלוויית פמליה מכובדת, כדרכו של מלך ונשיא.

לשם מה עשה זאת משה? "כסבור שיישאו לו פנים": משה החליט להופיע בפני דתן ואבירם במלוא גדולתו וחשיבותו כמלך ונשיא, מתוך תקווה שהדבר יגרום להם להתייחס אליו בהדרת כבוד⁶⁴, ובעקבות כך יחזרו בתשובה.

משה לא השהה, איפוא, את קיום ציווי הקב"ה "דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קורח דתן ואבירם". נהפוך הוא – משה הזדרז לקיים את הציווי, אך הוא בחר לעשות זאת בדרך שתפתח בפני דתן ואבירם פתח לתשובה.

(לקוטי שיחות חכ"ח ע' 98 ואילך)

טו

וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתִּבְלַע אֹתָם וְאֶת בְּתִיָּהֶם וְאֶת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקֶרַח... וַיֵּרְדּוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׂאֵלָה... וְאִשׁ יִצְחָק מֵאֵת ה' וַתֹּאכַל אֶת הַחֲמִשִּׁים וּמֵאֲתַיִם אִישׁ מִקְרִיבֵי הַקֹּטֶרֶת (טו, לב-לה)

"אלו היו נבלעים ואלו היו נשרפין... וקורח לקה יותר מכולם, שנשרף ונבלע. ולמה נעשו בו שני דינים? שאילו נשרף ולא נבלע – היו הבלועין מתרעמין, שלא הביא עליהם את כל הפורעניות הזוה אלא קורח, והן נבלעין והוא ניצול; ואילו נבלע ולא נשרף – היו השרופין מתרעמין, שלא הביא עליהם את הפורעניות אלא זה, והן נשרפין והוא ניצול. לפיכך נידון בשתי מיתות" (במדבר רבה פ"ח, יט)

יש לבאר את משמעות אופן מיתתם של שתי הקבוצות בעדת קורח

64. בדרך זו תבאר הלשון המיוחדת: "כסבור שיישאו לו פנים" – ולכאורה, רש"י היה צריך לומר ברור: "אולי יתביישו ויחזרו בהם" (כלשון מדרש תנחומא פרשתנו ג. במדבר רבה פרשתנו פ"ח, ד), או בפשטות: "אולי יחזרו בתשובה" (ע"ד לשון הרשב"ם כאן).